

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 6 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING
ASOSIY JIHATLARI 12-16

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI” 17-20

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI
SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR 21-24

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM
TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI 25-31

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOY, MADANIY VA TA‘LIMY
SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVYIY YETUK YOSHLARNI
SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI 32-38

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING
MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI 39-42

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY
QURILISHIDA IJTIMOYIY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA) 43-46

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA
TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR)..... 47-52

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA
ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI 53-57

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND
AHOLINING MADANIY, IJTIMOYIY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING
O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA) 58-66

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI 67-74

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY
HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI 75-78

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOYIY
HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI 79-83

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhridin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

CONTEMPORARY APPROACHES DESIGNED TO DEVELOP PROFESSIONAL KNOWLEDGE AND SKILLS IN YOUNG PEOPLE

Yazdonov Ulugbek Toshmurotovich

Samarkand Agroinnovations and Research University,
Doctor of Philosophy, Professor

Rashidova Madina

Samarkand Agroinnovations and Research University,
Doctoral Student

Abstract. This article analyzes modern educational concepts aimed at the formation of professional knowledge and skills in young people, which is one of the current pressing problems. The main focus is on modern teaching methodologies and strategies aimed at improving the theoretical and practical aspects of professional development. It explores the need to integrate innovative pedagogical approaches that develop critical thinking, creativity and practical experience in young people. In addition, the article emphasizes the importance of interdisciplinary learning, digital competencies and the development of skills that are increasingly important in the rapidly changing global labor market. Key principles such as lifelong learning, student-centered education and cooperation with industry are discussed as key components of effectively preparing the next generation for the demands of the workforce, and the importance of these modern concepts in creating well-rounded specialists who are flexible, resourceful and able to solve future problems.

Keywords: integration, interdisciplinary, professional skills, non-traditional approach, concept, communication improvement.

YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR

Yazdonov Ulug'bek Toshmurotovich

f.f.d., professor
Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

Rashidova Madina Raxmatovna

Tayanch doktorant, assistent
E-mail: rashidovamadina35@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada, hozirgi kunda dolzarb muammolardan biri bo'lgan yoshlarda kasbiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan zamonaviy ta'lim konsepsiyalarini tahlil qilingan. Asosiy e'tibor kasbiy rivojlanishning nazariy va amaliy jihatlarini yaxshilashga qaratilgan zamonaviy o'qitish metodologiyasi va strategiyalariga qaratilgan. Yoshlarda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va amaliy tajribani rivojlantiruvchi innovatsion pedagogik yondashuvlarni integratsiyalash zarurligini o'rganadi. Bundan tashqari, maqola fanlararo o'rganish, raqamli kompetensiyalar va tez o'zgaruvchan global mehnat bozorida tobora muhim ahamiyat kasb etayotgan ko'nikmalarni rivojlantirish muhimligini ta'kidlaydi. Kelgusi avlodni ishchi kuchi talablariga samarali tayyorlashning asosiy komponentlari sifatida umrbod ta'lim, talabalarga yo'naltirilgan ta'lim va sanoat tarmoqlari bilan hamkorlik kabi asosiy tamoyillar muhokama qilinadi, ushbu zamonaviy kontsepsiyalarning moslashuvchan, topqir va kelajakdagi muammolarni hal qilishga qodir bo'lgan har tomonlama rivojlangan mutaxassislarni yaratishdagi ahamiyati haqida so'z olib borilgan.

Kalit soʻzlar: integratsiya, sohalararo, kasbiy mahorat, noanʼanaviy yondashuv, konsepsiya, kommunikativligini oshirish.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N75>

Shiddat bilan rivojlanib borayotgan dunyoda sohalararo integratsiya kuchayib bormoqda, bu jarayon har qanday kasb sohibi boʻlgan shaxsga bir qator masʼuliyatli vazifalarni bajarishni talab etadi. Masalan, oʻz sohasini chuqur bilishdan tashqari, uni doimiy takomillashtirib borish, yaʼni oʻz ustida qunt bilan ishlashni odat qilish, bir nechta xalqaro tan olingan tillarni bilish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish koʻnikmasiga egalik qilish, nazariya va amaliyot oʻrtasidagi uzviy aloqani yaxshi tushunish hamda unga amal qilish metodologiyasini oʻzlashtirish, oʻz sohasi kesimida chiqayotgan yangiliklardan xabardor boʻlishdan tashqari, ularning ishlash prinsiplarini takomillashtirish boʻyicha pragmatik tavsiyalar ishlab chiqish salohiyatini amaliyotda koʻrsatish kabi vazifalar borki, zamonaviy shaxs ularni nafaqat bilishi, balki rivojlantirishi ham kerak boʻladi. Aks holda, real voqelikdan ortda qolib ketishi muqarrar.

Shunga qaramasdan, kasbiy mahoratni egallashda, uni amaliyotga tadbiq etish borasidagi kamchiliklar sezilarli darajada oshmoqda. Yaʼni yoshlarda bir tomonlama rivojlanishga boʻlgan urinish koʻchayib, ularning oʻzlashtirishida bir fan ustuvorligi kuzatilmoqda, aksincha boshqa fanlarni oʻzlashtirishda passivlik sezilmoqda. Natijada, mutaxassisning egallagan kasbiy ilmi bir tomonlama shakllanayotganligi amaliyotda koʻrinib qolmoqda. Sh.Mirziyoyev haqli ravishda taʼkidlab oʻtganidek: “biz yoshlarga katta-katta lavozimlarni ishonib topshiryapmiz. Ularda bilim bor, isteʼdod bor. Afsuski, ayrimlari milliy zamin, milliy maʼnaviyatimizdan uzoqlashib ketgani sezilib qolmoqda. Ularning koʻplari oʻzlari oʻqib kelgan xorijiy davlatlardagi tajribani tez va shoshilinch amalga oshirmoqchi boʻlyaptilar, ammo bunday natijaga oʻsha davlatlar bir necha yuz yillar davomida erishgani haqida ular oʻylab koʻrmayapti. Men bunday yoshlarimizga milliy tariximiz va qadriyatlarimizni, oʻz ijtimoiy muhitini chuqur oʻrganishni maslahat bergan boʻlar edim”[1]–deb, shaxs kamoloti uchun bir sohani chuqur bilishning oʻzi kifoya qilmasligini keltirib oʻtadi.

Umuman olganda zamonaviy talablarga javob beradigan, kasbiy mahorati yuqori boʻlgan shaxs qiyofasi ustida olib borilayotgan koʻplab tadqiqotlarning oʻziga xosligi, yaʼni xususiyligi va umumiyli boʻlib, ularni ochiqlashga qaratilgan bir qator tadqiqotlarni keltirib oʻtishni lozim topdik.

Norvegiyalik olimlardan Jens-Kristian Smebi va Kåre Heggenlar tomonidan ishlab chiqilgan “Muvofiqlik konsepsiyasi”da shaxsning kasbiy kompetentligini belgilovchi mezonlar ochiqdanib, bilim va koʻnikma oʻrtasidagi oʻzaro aloqadorlikni topish zaruratiga noanʼanaviy yondashuv ilgari suriladi. Ularning fikricha nazariy bilim va amaliy koʻnikma oʻrtasidagi bogʻliqlikni topish qiyin boʻlganligi bois, kasbiy bilim va koʻnikmalarning rivojlanishiga bogʻliq boʻlgan munosabatlarni uch qismga ajratgan holda koʻrsatish toʻgʻri boʻladi.

Birinchisi, “biografik muvofiqlik” deb nomlanib, unda oʻquvchi oʻzlashtirishi kerak boʻlgan fanlarga olib boruvchi boshlangʻich fanlarni bilishi, yaʼni oʻqishga kirishdan oldingi tajriba kerakligiga urgʻu beriladi;

Ikkinchisi, “dastur muvofiqligi” hisoblanib, oʻquvchiga yetkazilayotgan fanlarning nazariy va amaliy qismlari oʻrtasidagi moslik darajasi, yaʼni integratsiyalashganligiga urgʻu beriladi;

Uchinchi, “o‘tish davri muvofiqligi” bo‘lib, bu qismda ta‘lim oluvchi va malakali mutaxassis o‘rtasidagi munosabat birlamchi omil sifatida ko‘riladi. Ular, ta‘lim natijalari o‘rtasidagi bog‘liqlikni topishda to‘rtta professional guruhni tanlab, eksperiment tekshiruv olib borishadi. Bular: boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, maktabgacha ta‘lim muassasalari o‘qituvchilari, hamshiralar va ijtimoiy xodimlar hisoblanib, ulardan olingan natijalar to‘rt yillik statistika bo‘lib, kelingan xulosa “uyg‘unlikning har uch turi ham talabalar va yangi malakali mutaxassislarning nazariy bilimlari va amaliy ko‘nikmalari bo‘yicha natijalariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, dasturning izchilligi nafaqat sinfda o‘qitishda, balki joylashtirishda ham muhim omil hisoblanishi kerak”[2;71-91-b.] –degan xulosaga kelishadi.

Bizning nazarimizda ham o‘quvchining kasbiy kompetensiyasini oshiruvchi bilimni nazariy va amaliy qismlarda yetkazishda, o‘quvchida ma‘lum bir ko‘nikmani shakllantiruvchi bosqichlar ishlab chiqilsa maqsadga muvofiq bo‘ladi. Masalan, muammoli vaziyatni keltirib chiqaruvchi sababiyat, uni rivojlanish bosqichiga olib boruvchi omillar, amaliy yechimini ko‘rsatuvchi ilmiy-nazariy prognozlar. Shu uch bosqichli ta‘lim jarayoni komplekslashgan modelda olib borilsa, bo‘lajak mutaxassislarning bilim va ko‘nikmasi o‘rtasidagi o‘zaro aloqadorlik kompetensiyasi ta‘minlanadi.

Lisbet Baartman, Elly de Bruijn kabi olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar “bilim-ko‘nikma-munosabat”ni birlashtirishga qaratilgan bo‘lib, ular asosan uchta konsepsiyani ilgari surishgan.

Birinchisi, bilim olishda transformativ integratsiyani qo‘llab, olinadigan ko‘nikmani tanqidiy, ya‘ni o‘z-o‘zini aks ettirish orqali baholashga urinishda ko‘rgan.

Ikkinchisida, empirik tadqiqotlar uchun asos bo‘ladigan nazariy ilmlar o‘rtasidagi turli xil integratsiya jarayonlarini to‘g‘ri tanlash, ilgari surilayotgan pedagogik farazlarni ishlab chiqishda kasbiy komponentlarni maqsadli modellashtirish.

Uchinchi, O‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va munosabatlari o‘rtasidagi integratsiya nuqtai nazaridan o‘quv jarayonlarini boshqarish mexanizmini qo‘llashni ishlab chiqadi.

Tadqiqotchilar ilgari surayotgan konsepsiyaning mohiyatida o‘quvchilar kognitiv ko‘nikmasi, ijtimoiy-madaniy an‘analarga munosabatini aniqlash qo‘yilib, ta‘lim jarayonida yuzaga kelgan kasbiy murakkabliklarni hal etishga qaratiladi. Bu jarayonni ko‘rib chiqishda quyidagi talablarga e‘tibor qaratishadi:

- kompetentlik odatda bilim, ko‘nikma va munosabatlarning birlashtirilgan qismi bo‘lishi kerak;
- talabaning kasbiy ta‘limdagi faoliyatini muvofiqlashtirishda bilim, ko‘nikma va munosabatlar o‘rtasidagi integratsiyani anglatuvchi komponentlarni topish kerak;
- bilim va mahoratni egallashga qo‘yiladigan talablarga ta‘sir qiladigan ijtimoiy-pedagogik jarayonlarga munosabatni shakllantirish kerak;
- talaba o‘qituvchi o‘rtasidagi munosabatda bilim, ko‘nikma va munosabat birlamchi bo‘lib, ular o‘zaro integratsion xususiyat kasb etishi kerak;
- ta‘lim jarayonida qo‘llaniladigan nazariyalar transfer maqomida bo‘lib, u ma‘lum konsepsiyaga ega bo‘lishi, shaxsiy rivojlantirish qonuniyatiga bo‘ysingan holda olib borilishi zarur;
- kognitiv bilim psixologik nuqtai nazardan turli guruhlariga ajralishi mumkin, ammo deklarativ jihatidan protsessual maqomda bo‘lishi, bilimlar o‘rtasidagi farqda sezilarli mavqeni egallashi kerak[3;125-134-b.], deb hisoblaydi. Ammo ular ilgari surgan konsepsiyada kasbiy

kompetensiyaning bilim va ko'nikmaga taqqoslagan holda xulosa chiqarishga ko'proq urg'u berishadi. Bizning nazarimizda kasbiy kommunikativlik masalasi ham bu jarayonda muhim hisoblanib, tadqiqotchilar muammoning shu jihatini e'tibordan chetda qoldiradi. Ushbu nazariyani to'ldiruvchi komponentlarga qo'shimcha ravishda quyidagi kommunikativ omillarni keltirib o'tish mumkin bo'ladi:

Birinchidan, inson bilishi mumkin bo'lgan va hisobga olishi zarur hisoblangan faktik ma'lumotlar oqimi seleksiya qilinishi kerak;

Ikkinchidan, ilmiy faoliyat jarayonida olinadigan ko'nikmalar bilim va amaliyotga bog'lanishi uchun manipulyativ munosabat o'rnatilishi, psixometrik ta'sirlar kamayishi zarur;

Uchinchidan, ko'nikmalar harakatlarni muvofiqlashtirish kerak yoki kognitiv qobiliyatlarni o'z ichiga olgan tuyg'ularga birlamchi omil sifatida qarab, ta'limda vosita hisoblangan ko'nikmalar qismlarga ajratilishi, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar mohiyatan aniqlanishiga erishish yo'llari topilishi kerak;

To'rtinchidan, bilim ijtimoiy munosabatlarda drayver bo'lishi kerak. Buning uchun ikki omilga birlamchi vosita sifatida qarashni taklif etamiz. Birinchisi, shaxsni bilish jarayoniga olib keladigan har qanday muhit amaliyotga bog'lanishi, ijtimoiy dunyo bilan o'zaro munosabat bilim va ko'nikma asosiy planga chiqishiga erishish zarur. Ikkinchisi, shaxs haqidagi g'oyalar, masalan real bilim va gipotezali ilm o'rtasidagi bog'liqlik ijtimoiy makon bilan integratsiyaga kirishishiga erishish zarur. Shunda yoshlarni kasbiy kommunikativligi oshib, ularda mavjud bilim va ko'nikma uyg'unligi hosil bo'ladi.

Keyingi vaqtlarda yoshlar kommunikativligini oshirish, ularni zamonaviy ilm va ko'nikma bilan qurollantirishga qaratilgan ilmiy ishlanmalarda yoshlarni kasbiy bilim va ko'nikmasi o'rtasidagi integratsiyani ijtimoiy muhitga bog'lash, ularni ta'sir diapazonini ochiqlashga qaratilgan tadqiqotlar ko'paymoqda. Xususan, rossiyalik olimlardan Elena Murugova, Nadejda Bulankina va Olga Mishutinalar tomonidan olib borilgan amaliy loyihada inson va jamiyat o'rtasidagi aloqadorlikni ta'limga bog'lab, "ijtimoiy hayotining ustun qiymati sifatida madaniy axborot va ta'lim makonlarining polifoniyasida ko'radi. Ular ta'limini rivojlantirish shartlari va vazifalarining yangiligi va o'zgarishini aks ettiruvchi ilmiy pragmatik tadqiqotlar doirasidagi bo'shliqni to'ldirish zarur deb hisoblaydi"[4;121-152-b.] hamda hozirgi universal ta'lim shaklini yoqlab, maktab tizimi doirasida kommunikativ strategiyani yaratish tashabbusi bilan chiqishadi.

Rus tadqiqotchilari ilgari surayotgan "ijtimoiy makonda zamonaviy ta'lim" konsepsiyasida yoshlarni ta'limga bo'lgan rag'batini oshiruvchi komponentlar sifatida quyidagi omillarga e'tibor qaratishadi:

1) ta'limni aksiologik xususiyatini inobatga olish, milliy mentalitetga borib taqaluvchi qadriyatlarni ta'lim talabiga moslashtirish, ta'limni shaxsiylashtirish va aksariyat hollarda ta'lim sifatiga to'g'ridan to'g'ri ta'sir etuvchi komponentlardan voz kechish targ'ib etiladi;

2) o'qitishning tarkibiy qismi, funksional vazifalari va kommunikativ yondashuv o'rtasidagi muvofiqlikni topish – ta'lim sifatiga qaratilgan ko'rsatkichlar orasida birlamchi bo'lishi kerak deyiladi;

3) komplekslashgan modelni yaratish orqali ta'lim va tarbiya o'rtasidagi integratsiyaga erishish mumkin deydi;

4) global ta'lim muloqoti ko'p tarmoqli bo'lishi, uning tashkiliy jihatlari shaxsning funksional savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi shartligi uqtiriladi. Demak,

bundan ko'rish mumkinki, ta'lim taraqqiyotida ijtimoiy makon va zamon talablari u yoki bu darajada bo'lsada xizmat qiladi.

Bilyana Gramatkovski va Jasminka Kochoskalar tomonidan yuqoridagi fikrni qo'llab quvvatlovchi mulohaza yuritib, kommunikativ kompetentsiya dinamikasi tilda deb biladi. Ularning qayd etishicha, tilni o'rganish jarayonini istalgan vaqtda boshlash mumkin, faqat kommunikativlik bo'lsa kifoya deyishadi. Tadqiqotchilar, muloqotni ta'lim kompetensiyasiga tenglashtirib, shaxsning kommunikativ-pedagogik xususiyatlarini inobatga olishni taklif etadi hamda, tizimni to'ldiruvchi resurslardan foydalanishni keltirib o'tishadi. *Birinchisi*, ijobiy muhit yaratish; *ikkinchisi*, o'quvchilarning ehtiyojlari va qiziqishlariga qarab yondashish; *uchinchisi*, jarayonni nazorat qilishda real voqelikdan kelib chiqqan holda munosabat bildirish[5;405-408-b.] degan xulosaga kelishadi.

Ukrainalik olimlar V.Radkevich, S.Kravets, T.Herliand, O.Radkevych, A.Kozaklar shaxs kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar rolini aniqlash, baholash, ta'sir mezonlarini ishlab chiqishga bag'ishlangan tadqiqot olib borishgan, ularning xulosasiga ko'ra "kasbiy bilim – ta'limda maqsadni aniqlash, ta'lim mazmunini qurish, amaliyotga yo'naltirish, o'quv jarayonini tashkil etish, o'quv natijalarini baholashning innovatsion tamoyillar tizimini amalga oshirishning kontseptual asosidir. Bunday kompetensiyaga asoslangan yondashuv maqsadlariga erishishning asosiy vositalari – innovatsion texnologiyalardir. Ularning kasbiy ta'limga ta'siri o'qituvchilarning ijodkorligi va mahorati darajasida foydalanishning o'zgaruvchanligiga, pedagogik o'zaro ta'sir xususiyatlariga asoslangan modifikatsiya"[6;120-129-b.] bo'lishiga qaramay, ta'lim samaradorligini ta'minlashda hamda bo'lajak kasbiy mahoratni oshirishda texnologik jihatdan muhimdir. Shu bilan birga ularning nazariyasida yoshlarni kasbiy ko'nikmasini oshirish mexanizmlari borasidagi qarashlarida ayrim noaniqliklar ham bor. Masalan, zamonaviy ta'limda tizimli bosqich bo'lmay, vaqt va makonga ko'ra o'zgarishlar ko'p bo'lishini tabiiy qabul qilishni ilgari suradi. Buni, ta'limga bo'lgan ehtiyoj asta-sekin kompetentsiyaga asoslangan yondashuv resurslarida ko'rila boshlaydi deb, tushuntiradi. Shu o'rinda savol tug'iladi: talabaning kasbiy kompetensiyasini oshirish ehtiyojlari bilan bog'liq texnologik, ijtimoiy xarajatlar istiqbolda o'zini oqlashi yoki qoplamasligini aniqlash mezonlari qanday bo'ladi?

Ammo shunga qaramasdan, ushbu konsepsiyaning o'ziga xos jihatlari ham mavjud. Jumladan, "ochiq pedagogik tizim orqali ta'lim muassasalari bilan korxonalar o'rtasidagi ijtimoiy sheriklik shartnomasi doirasida o'quv jarayonini nazorat qilish, ishlab chiqarishning tashkiliy-texnologik jihatlarini integratsiyalashga qaratilganligi maqtovg'a loyiq ishdur. Qolaversa, qo'shimcha ko'nikmalar (asosiy kompetensiyalar, yumshoq ko'nikmalar), shu jumladan yuqori darajadagi o'z-o'zini tashkil qilish, muloqot qilish qobiliyatlari, ijodkorlik, jamoada ishlash ko'nikmalari, qayta muhandislik ko'nikmalari, ishontirish, yetakchilik (taklif etilgan va qabul qilingan qarorlar uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyati), vaqtni boshqarish qobiliyatlari, hissiyotlarni boshqarish qobiliyatlari, o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyati, ziddiyatli vaziyatlarni hal qilish qobiliyati"[7;B133] kabi ta'lim mexanizmlarini amaliy faoliyatga yo'naltirilganligini e'tirof etish kerak.

Yoshlarning kasbiy layoqatini oshirish borasidagi strategiyani uch bosqichda qo'llash samarali hisoblanadi. Bularga: 3-7 yosh oralig'idagi davr, 7-17 yosh o'rtaligidagi davr, 17-24 yosh oralig'i kiradi. Demak, kelajakda ma'lum bir kasbga nisbatan salohiyatli mutaxassisni tayyorlash kamida 22 yilni talab etadi.

Birinchi davr (3-7 yoshlar oralig'i) bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ichida albaniyalik olimlardan professor Zamira Hyseni Duraku (University of Pristina), Vigan Blakaj, Eglantina Likaj Shllaku, Loreta Boçi, Hysnie Shtylla tomonidan olib borilgan tadqiqot e'tiborli hisoblanadi.

Tadqiqotchilar asosiy e'tiborni quyidagi omillarga qaratadi:

- maktabgacha ta'limni samarali tashkil etishda bilim, ko'nikma, mehnat va motivatsiyani oshirish orqali – boladagi qobiliyatlarni ochish mumkin;
- maktabgacha ta'lim muassasalaridagi sifat ko'rsatkichlari bolalarning ta'limiy o'sishini belgilab berib, keyingi bilimga bo'lgan tajribasini takomillashtirishga xizmat qiladi;
- bolalarning rivojlanishi ikki omilga bog'liq, *birinchisi* ta'lim va tarbiya uzviyligi. *Ikkinchisi*, ta'lim o'qituvchilarining roli;
- maktabgacha ta'lim murabbiylarining malakasi va kasbiy ko'nikmasi, o'z kasbiga bo'lgan layoqat darajasining bolalarni rivojlanishi va o'zlashtirishiga ta'siri;
- bolalarning sog'lom tarmush tarzi va tarbiyaviy jarayon o'rtasidagi bog'liqlik darajasi, ularni muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun qilinadigan rag'batlantirish ishlari samaradorligi;
- maktabgacha ta'lim va oila o'rtasidagi qadriyatli bog'lanishning muhimlik darajasi;
- yoshlarga beriladigan bilim va ijobiy intizomni amalga oshirish mexanizmlari va ularni samarali boshqarish tizimi tadqiqotning obyekti sifatida belgilanib, tahliliy munosabat modeli ishlab chiqilgan.

Tadqiqot jarayonida omillar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganish asosiy planga qo'yilib, barcha natijalar nisbati shunga qaratilgan. Masalan, "bolalarni o'z-o'zini anglashida bilim va ko'nikmaning ta'siri; ta'lim va tarbiya berish jarayonini o'z-o'zini samaradorligiga olib boruvchi ta'siri; o'qitishning o'quvchilarning mehnat motivatsiyasiga ta'siri; ta'limning bilim va ko'nikmalarga ta'siri hamda o'z-o'zini samaradorligi va mehnat chora-tadbirlari uchun motivatsiya berishga ta'siri; jarayonda qo'llaniladigan seminar treninglarning umumiy bilim va ko'nikmalarni baholovchi ballarga ta'siri. Jumladan, umumiy chiziqli modeldagi testdan oldingi farqlarning o'rtacha qiymatlari; o'quv mashg'ulotlarining umumiy samaradorlik ko'rsatkichlariga ta'siri"[8;T.7.-P980254] kabi mezonlar o'rganilib, aniqlilik darajasiga ko'ra ishonchi prognozlar berilgan.

Pristina universiteti (University of Pristina) olimlarining asosiy yutug'i nimada bo'ldi? Bu savol ostida xulosa beradigan bo'lsak, asosiy yutuqlari:

1) ular tomonidan taqdim etilgan konsepsiya ko'p qirrali bo'lib, samaradorlik darajasi olingan natijalariga ko'ra o'rtadan yuqori (aslida maktabgacha ta'limda olib borilgan tadqiqotlar o'rtacha bo'lganda ham ijobiy hisoblanadi), bundan ko'rinib turibdiki, tadqiqotchilar oldiga qo'ygan natijaga erishgan;

2) natijalar e'lon qilingach siyosatchilar, milliy ta'lim provayderlari tomonidan yuqori baholanib, ta'lim sifatini oshirish yo'lida ishlayotgan professorlarga ko'plab davlat buyurtmalari keltirgan. Chunki, boshlang'ich ta'lim bo'yicha Albaniya kabi mamlakatlarda ko'plab dolzarb masalalar mavjud (bu barcha davlatlarda uchraydigan muammolar);

3) tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, turli soha vakillari, jumladan, ijtimoiy integratsiya va inklyuziya bo'yicha bilim va ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishga erishgan qatlam manfaatlari ijtimoiy integratsiya etilib, bilim va ko'nikmaga oid ko'rsatkichlar oshdi;

4) uzluksiz kasbiy rivojlanish uchun ta'lim muassasalari sifatini yaxshilash va ta'minlash, o'qituvchilarning ish samaradorligini oshirishga, ularni bolalarning o'sishi va rivojlanishi ta'lim tajribasini inobatga oluvchi takliflar ishlab chiqilgan.

Ushbu tadqiqotchilar taklif etayotgan konsepsiyaning quyidagi jihatlarini o'rganish va O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

Birinchisi, shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilgan kasbiy rivojlanish komponentlarni ish faoliyatida ishtirok etishini ta'minlash.

Ikkinchisi, pedagogik yondashuvga qaratilgan motivlarni barcha bolalar uchun teng va mos imkoniyatlarga moslash.

Uchinchisi, o'qituvchilarning ehtiyojlarini baholash tizimini joriy etish, ularning malakasini oshirish va sifat ko'rsatkichlarini o'lchash mexanizmini yaratish.

To'rtinchisi, yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga yordam beradigan "ijtimoiy ta'minot va rag'bat" dasturini joriy etish. Shu orqali o'qituvchilarning ishga layoqatini oshirish kabi pragmatik ruhdagi tavsiyalarni qabul qilish o'rinli bo'ladi.

Ikkinchi davr – 7-17 yoshlar oraliq'i hisoblanib, bu vaqt ichida yoshlar fundamental bilim olishga erishish mumkin. Ammo ko'pchilik farzandlar uni (vaqtni) to'g'ri taqsimlay olish ko'nikmasiga ega emasligi tufayli, aqliy rivojlanish bosqichida ko'pchiligi passiv bo'lib qolishadi. Shu sababli, bolani maktabgacha yoshdan keyingi davrida ijtimoiy nazorat qilish, uning har bir vaqtini aniq belgilash zarur. Bu borada jahon tajribasida qilinayotgan ishlarga murojaat qiladigan bo'lsak, Sharqiy Finlyandiya universiteti olimlaridan Fiia Söderholm, Kristiina Lappalainen, Leena Xolopainen, Jaana Viljarantalar olib borilgan tadqiqotda yoshlarning maktab davridagi ijtimoiy faoliyati o'rganilib, jarayonning o'quvchilar bilimiga, ilimga bo'lgan munosabatiga ta'siri tahlil etilgan.

Tadqiqotning asosiy ko'rsatkichlari: umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarini charchashga olib boradigan sabablar; ularni rivojlantiruvchi omillar; sabab va oqibat o'rtasidagi funksional bog'liqlik darajalari; maktabda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarda o'qituvchining roli o'rganilib chiqildi. Ushbu tadqiqot ikki bosqichda olib borilib, umumiy o'rta ta'limning birinchi yili bahorida (N = 464) va ikkinchi yili bahorida (N = 326) o'tkazildi.[9;607-625-b.] Demak, olib borilgan natijalarning umumiy xulosasi shunday baholandi:

– "Maktablar o'quvchilardan maktab vazifalari va yutuqlar bosimiga, ortib borayotgan talablarga, raqobatga yoki muvaffaqiyatga erishish istagiga javob berish talabi"[10;2124-2135-b.] keragidan ortiq darajada qo'yilganligi bois, o'quvchida dars mashg'ulotlaridan "bezib qolish" kayfiyati oshib boradi.

– "Maktabda qo'yilayotgan yuqori bosim va talablarga dosh berishdagi qiyinchiliklarga javoban bolalarda psixologik reaksiya yuzaga keladi".[11;25-37-b.] Masalan, maktab ishlari bilan muntazam shug'ullanadigan o'quvchilarda surunkali stress reaksiyasi oshib boradi.

– Empirik topilmalar shuni ko'rsatdiki, "maktabda charchash bir qancha salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin ekan: 1) maktab ishidagi qiyinchiliklar; 2) maktabni tark etish; 3) ruhiy tushkunlik; 4) ta'lim yo'llaridagi muvaffaqiyatlarning kamligi; 5) hayotdan kamroq qoniqish"[12;337-349-b.] ni pastligi kabi muammolar maktabda qo'yiladigan talablarning og'irligida deb ko'rsatilgan.

Biz finlandiyalik olimlar fikrini qo'llab quvvatlagan holda muammoni keltirib chiqaradigan yana uchta omilni inobatga olish to'g'ri bo'ladi deb hisoblaymiz. Birinchisi, maktab tomonidan qo'yilayotgan talab barcha toifaga qaratilmasdan, aksincha toifalangan,

bolalarni psixologik qabul qilish qobiliyatidan kelib chiqishi. Ikkinchisi, qo'yilayotgan talab o'quvchi tomonidan qaydarajada bajarilayotganligini nazorat qilish. Uchinchi, topshiriqlarning qiyinchilik darajasi. Ushbu uchta ko'rsatgich orqali topshiriq natijalari samaradorligini aniqlash mumkin.

Uchinchi davr 17-24 yosh oralig'idagi yoshlar qatlamini qamrab olib, bu bosqich 24/7 rejimda ilm olishga chorlovchi maktab davridan farqli o'laroq mustaqil ta'lim davri hisoblanib, bola o'zini erkin his etishi uchun barcha shart-sharoitlar yaratiladi. Ammo bu vaqtda tadrijiy bilim talabi to'g'ri berilmasa, bolada kuchli o'zgarish sodir bo'lib, u uzoq tutqinlikda ushlab turilgan mavjudod kabi harakatlarni amalga oshirishi mumkin. Masalan ijtimoiy bezorilik, axloqiy tubanlik, diyonatsizlik, vijdotsizlik va hokazolar shular jumlasidandir.

Farzandlarimizni aynan shu yoshdagi vaqtda biror kasb-hunar yoki ma'lum mutaxassislikni egallashga qaratilgan faoliyati kechadi. Bu davrning o'ziga xos talablari mavjud bo'lib, ular bo'yicha universal model ishlab chiqilmagan bo'lsada, ma'lum konsepsiyaga yaqinlashtirilgan qarashlar mavjud. Jumladan, rossiyalik olimlaridan Viktoriya Kolyagina, Konstantin Yadrov, Slavitsa Golubovich, Anastasiya Chebryakova, Serafima Mityanetslar tomonidan ishlab chiqilgan "O'smir yoshlarning o'tish davri psixologik xususiyati" nomli nazariyasida keltirishicha – jamiyatning sotsializatsiyaga moslashishi ortidan kirib keladigan psixologik o'zgarishlar kechishi oddiy kechilma bo'lsada, ammo kelajak avlodning nevrotik zararsiz balog'atga yetishi juda muhimdir. Shuning uchun maktab ta'limidan chiqib, universitet tomon yo'naltirilgan yoshlarda psixologik o'zgarishlar yuqori tentda kechib, uning o'ziga xos tomonlari ko'rib chiqilgan.

Mutaxassislar tomonidan ilgari surilgan xulosalarning birinchisi, maktab bitiruvchisini universitet talabasi bo'lgach, undagi umumiy stresslar sezilarli darajada pastlaydi (tadqiqot natijalariga ko'ra 23%); ikkinchisi, talaba imtihonlar, baholar, individual munosabatlar haqida o'ylay boshlagan katta kurslarda (masalan, 2-4 kurs) tur tashvishda kechgan jarayonlar, undagi qo'rquv hissini oshiradi (so'rovnoma ishtirokchilari bildirgan munosabat 29%); uchinchi, maktabda bola psixologiyasi beqaror bo'lganligi bois, unda o'z-o'zini hurmat qilish va shaxslararo muloqotga moyillik passiv rivojlangan bo'ladi. Ammo oliy ta'lim unga stressdan chiqish uchun murakkab bo'lsada, shaxs sifatidagi o'rnini topishda muhim rol o'ynaydi (48%).[13;190-197-b.]

Umuman olganda tadqiqotchilar yoshlarni bilimga chorlovchi kriteriyalarni psixometrik jihatdan tahlil etib, shaxs shakllanishida bosqichli streslar koloniyasi kelishi hamda ular toifalangan bo'lishini ochishga harakat qilgan. Ularning tadqiqot natijalariga qo'shimcha qilish mumkinki, individdan shaxs qiyofasiga o'tish jarayonida kishida milliy mental xususiyatlar ham shakllanib borib, unga tashqi omilni ta'siri sezilarli darajada yuqori bo'ladi. Masalan, qishloq sharoitida ulg'aygan bolalarni shahar tartib qoidalarini o'zlashtirishi oson bo'lgani kabi, ularni to'g'ri qabul qilishi, ya'ni tushunib bajarishi qiyin kechadi. Bu jarayonni bola psixologiyasiga odatda salbiy ta'siri ko'proq bo'ladi.

Yuqorida keltirib o'tilgan fikr mulohazalardan kelib chiqqan holda yoshlarni kasbiy kommunikativlikka chorlovchi bilim, ko'nikma komponentlari uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan quyida paragraf xulosalarini keltirib o'tamiz:

Birinchidan, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda eng avvalo ta'limda sifat samaradorlik koeffitsiyentini oshirish, buning uchun uzluksiz ta'lim va tarbiya integratsiyasini

ta'minlash, axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmasini saqlab qolish, sobiq sovetlar davrida standartlashgan ta'lim berish rejimidan chiqish kerak.

Ikkinchidan, kasbiy bilim va ko'nikmani oshiruvchi elementlardan ehtiyoj, qiziqish, ishonch va kasbiy qoniqishga chorlovchi motivatsion ta'limning tarbiyaviy muhitini topish zarurati mavjud. Masalan, yoshlarga beriladigan ilmni amaliy nazariya shaklida olishiga e'tiborni ko'chaytirish kerak. Buning uchun, ikki bosqichli amaliyot qo'llaniladi. Birinchisida qiziqishlar topiladi, ya'ni bilim bolaning qiziqishiga moslab olib boriladi. Ikkinchisida, bilimni o'zlashtirish darajasiga qarab boshqa fanlar qo'shib boriladi. Shu orqali yoshlarni fanga bo'lgan munosabatini o'zgartirish, ularni mustaqil harakatga undash mumkin.

Uchinchidan, bugungi yoshlarda kuzatilayotgan asosiy kamchilik, ularni ma'lum bir mavzuda ilmiy tanqidiy fikrlash imkoniyatini cheklanganligida ko'rinmoqda. Shu jihatdan qaraganda, kasbiy komponentlikning muhim elementlari bo'lgan analitik tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirish, muammolarni samarali hal qilishda konstruktiv yechim sifatida ko'riladi. Taklifimiz yoshlarni tanqidiy fikrlash qobiliyatiga undovchi, ularda muammo ustida mulohaza yuritishga chorlovchi mantiq fanini barcha ta'lim dargohlarida chuqurlashtirib o'tilishini joriy etish kerak.

To'rtinchidan, yoshlarni kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda o'z-o'zini undash, maqsadga yo'naltirilgan kasbiy rivojlanish komponentlarini qaror toptirish, samarali faoliyat yuritish drayveri bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka integratsiyasiga erishishni joriy etish kerak. Buning uchun, shaxsning kasbiy sifatlarini oshiruvchi intellektual rivojlanish omiliga maxsus kategoriya sifatida qarab, kasbiy moslashuvchanlik prinsipiga qat'iy rioya etgan holda harakat qilish talab etiladi.

Beshinchidan, kasbiy bilim va ko'nikmani o'zlashtirish jarayonida yoshlar o'rganilayotgan materialni xotirada saqlab qolish imkoniyatini egallashi orqali bilim va ko'nikma malakada ko'rinadi. Aks holda harakatlar qiymati pasayib boradi. Buning uchun o'rganilayotgan ilm manbai besh qoidaga muvofiq bajarilishi talab etiladi. Birinchisi, o'zlashtirgan material mazmun mohiyatan unga sinonim bo'lgan boshqa manbaga taqqoslanishi kerak. Ikkinchisi, tushunish orqali o'rganilayotgan manba xulosasi gipotezalanagan bo'lishi shart. Uchinchidan, tushunish darajasining ko'rsatkichi sifatida mohiyat va mazmun to'ldiruvchi bo'lishi zarur. To'rtinchidan, olinadigan bilim va ish uslubida tafovut bo'lmasligi kerak. Beshinchidan, materialni tahlil qilish – o'zlashtirilgan yaxlit ma'lumot mazmunini anglatishi kerak.

Xulosa qilib aytganda har qanday kasb sohibi bo'lgan shaxs o'z sohasini chuqur bilishdan tashqari, uni doimiy ravishda takomillashtirib borishi, ya'ni o'z ustida ishlashni odat qilishi, bir nechta tan olingan xorijiy tillarni bilishi, zamonaviy texnologiyalardan foydalana olish kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi, nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay olishi va salohiyatini rivojlantirishi ham kerak bo'ladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. <https://kun.uz/kr/88836462>
2. Smeby J. C., Heggen K. Coherence and the development of professional knowledge and skills // Journal of Education and Work. 2014. –T. 27. №. 1. –P. 71-91
3. Baartman L. K. J., De Bruijn E. Integrating knowledge, skills and attitudes: Conceptualising learning processes towards vocational competence // Educational research review. 2011. –T. 6. №. 2. –P. 125-134

4. Murugova E., Bulankina N., Mishutina O. Communicative strategy of university education: current discourse // E3S Web of Conferences. –EDP Sciences, 2021. –T. 273. –P. 12152
5. Gramatkovski B., Kochoska J. Communicative-pedagogical features of communication in the educational process-communicative competence // Faculty of Educational Sciences. 2016. –P. 405-408
6. Radkevych V. et al. Modern technologies in the development of professional competence in teachers from professional (vocational) education schools // Journal of Physics: Conference Series. –IOP Publishing, 2021. –T. 1840. №. 1. –P. 012041.
7. Professional malaka instituti 2019 Sharqiy Ukrainadagi mehnat bozori ehtiyojlari, muammolari va imkoniyatlarini tahlil qilish: dastlabki hisobot. –B.133
8. Hyseni Duraku Z. et al. Professional training improves early education teachers' knowledge, skills, motivation, and self-efficacy // Frontiers in Education. –Frontiers Media SA, 2022. –T.7. –P. 980254
9. Söderholm F. et al. The development of school burnout in general upper secondary education: the role of support and schoolwork difficulties // Educational Psychology. 2022. –T. 42. №. 5. –P. 607-625
10. De Looze, M. E., Cosma, A. P., Vollebergh, W. A. M., Duinhof, E. L., de Roos, S. A., van Dorsselaer, S., van Bon-Martens, M. J. H., Vonk, R., & Stevens, G. W. J. M. (2020). Trends over time in adolescent emotional wellbeing in the Netherlands, 2005-2017: Links with perceived schoolwork pressure, parent-adolescent communication and bullying victimization. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(10), 2124-2135.
11. Frydenberg, E., & Lewis, R. (2004). Adolescents least able to cope: How do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling*, 32(1), 25-37.
12. Salmela-Aro, K. (2017). Dark and bright sides of thriving-school burnout and engagement in the Finnish context. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(3), 337-349
13. Kolyagina V. et al. Study of psychological features of anxiety in adolescents and youth in school and university // E3S Web of Conferences. –EDP Sciences, 2020. –T. 210. –P. 19027

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).